

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЫ-ФАРАБИ

II Бекхожин оқулары аясында өтетін
**«ҚАЗАҚ ЖУРНАЛИСТИКАСЫНЫҢ ТАРИХЫН ЗЕРТТЕУДІҢ
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ: ТЕОРИЯСЫ МЕН ТӘЖІРИБЕСІ»**
республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясы және студенттер мен
жас ғалымдардың *«Жас зерттеуші»* атты Ғылыми форумының

МАТЕРИАЛДАРЫ

25 сәуір 2014 жыл

МАТЕРИАЛЫ

республиканской научно-практической конференции
в рамках II «Бекхожиновских чтений»
**«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ИСТОРИИ
КАЗАХСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»**
и Научного форума студентов, магистрантов *«Молодой исследователь»*

25 апреля 2014 года

17. Еңбек, оқу-білім – 21 афоризм _____ «Жастығымда еңбек бер, қартайғанда дәулет бер», «Кітап – әлемнің азаматы», «Кез келген кітаптың басты мақсаты - ағарту», «Тәтті жеміс бұтақта, құттың құтты кітапта», «Жерге тер төгіп, халыққа қан төгіп қызмет ет.».

18. Мысал мақалдар – 7 афоризм
«Баканың бағынан – сүнкардың соры артық», «Ит – ауыл есігінің қоңырауы», «Атсыз ер, қанатсыз күспен тең», «Қарғаны баптағанмен бүркіт болмас», «Қой бастаған арыстан тобынан, арыстан бастаған қой тобы артық».

Бұл өсиеттердің түпкі сыры: еліміздің, жеріміздің аманшылығын, бейбіт өмірін көздейді. Осы мақсатқа жету үшін қауіпсіздікке орынды мағына беріп, тыныштықты сақтай білу керек. Ол үшін қорғандың ілім және өнер дәстүрлерін толық білу керек.

1. «Аты аңызға айналған» (Толғанай Т)- Алматы, 2010.
2. «Қолбасшының күнделігі- дневник командира». – Алматы, 2006.
3. «Қазақстан сарбазы», 9 шілде 2000.
4. Мырза-Ғали Гүлмира. «Бауыржан Момышұлы эпистолярлық жанрда.
5. Мұхамеджан К. «Б.Момышұлы мен А.Бектің творчестволық байланысы».
6. Қожағұлова Қ.Қ. «Б.Момышұлы-әскери жазушы және қолбасшы».
7. Уәкіл Ж. «Б.Момышұлы жауынгерлік парыз бен адамдық қасиеттер жайында».
8. Рашитова Р. «Ерді ел өсіреді».
9. Құсаинова Р.М. «Аты аңызға айналған халық батыры».
10. Бимырзаев С.К. «Батыр туса ел ырысы».

Мамырова К.,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
журналистика факультетінің оқытушысы
Бақашқызы А.,
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
журналистика факультетінің оқытушысы

РАДИОЖУРНАЛИСТИКА ТАРИХЫ МӘСЕЛЕЛЕРІНІҢ ЗЕРТТЕЛУІ

Қандай нәрсенің де әуелгі қалыптасу кезеңінде едәуір қиындықтарға кездесетіні заңды құбылыс. Қазақ радио-журналистикасының тарихы бойынша жазылған ғылыми еңбектер санаулы. Соның ішінде жете зерттелген ғылыми еңбек – ғалым Н.Омашевтің «Қазақ радиожурналистикасы» кітабы. Қазақ радиосының тарихы қай кезеңде басталды? – деген сұраққа ғылыми тұжырымды жауапты осы кітаптан табамыз. Автор деректерге сүйене, «Александр фортындағы радиостанция жұмысын, М.Барманқұлов жазғандай, 1913 жылы емес, одан сәл ертерек, яғни «СССР-дегі байланыстың дамуы» деген кітапта көрсетілгендей 1912 жылы басталған деген ұйғарымға келеміз», - деп көрсетеді.

Егеменді ел болуымыз, Одақтан шығып, Орда құруымыз бұқаралық ақпарат құралдары құрылымына өзгеріс әкелді. 1972 жылдан коммунистік идеологияның насихатшысы «Қазақ ССР теледидар және радио хабарларын тарату мемлекеттік комитеті» 1991 жылы «Қазақстан мемлекеттік теледидар және радиохабарларын тарату компаниясы» болып қайта құрылды. 1994 жылдан бұл компания «Қазақстан теледидары мен радиосы» республикалық корпорациясы болып өзгерді.

Құрылымдағы өзгеріс, журналистердің іріктелуімен қатар Шерхан Мұртаза төрағалық еткен тұстағы (1992-1994) дүниеге келген теледидардағы «Шарайна», «Шаңқайтүс», «Балбөбек», «Тайбурыл», радиодағы «Хан тәңірі», «Ұлар», «Неке қияр» т.б. қызықты хабарлармен бірге, Қазақ радиосында құрылған тұңғыш жарнама агенттігі «Тайқазан»

өзгеріске ұшырады. Әсіресе, қазақша хабарлардың бағы жана бастағандай еді. Алайда кейін оның бәрі ұзаққа созылмады.

Қазақ радиобағдарларының алғашқы даму жылдарында соқпақсыз, соқтықпалы жолдардан өткені белгілі. Маман кадрлардың жетіспеушілігі, бұл саладағы тәжірибенің жоқтығы, хабарлардың сапасыз болып шығуына әкеп соқтырған. «Ол кездегі материалдармен радиобағдарлардың сапасыз туралы айтуға да тұрмайды, - деп еске алады Х.Хасенов, - өйткені қазақстанда радиожурналист кадрлар, техникалық қызметкерлер, режиссерлер болмады. Көзімен көргендердің естелігіне қарағанда мысалы, радиостанцияның бастығы бір мезгілде тілші де, редактор да, режиссер де, диктор да бір өзі болған». Дегенмен, радио жана құбылыс ретінде аталған қиындықтарға қарамай алғашқы жылдардан бастап-ақ тұрақты аудиторияны қамтып, хабарлардың пішіні, жанрлары, түрі жағынан дами бастады.

Ақпарат құралдарының өзге түрлерімен салыстырғанда радиобағдарының адам сезіміне әсер ету күшінің артықшылығы, құлақтан кіріп, санаға сіңін қалатын айрықша ықпалдығы, әсіресе үгіт, насихат жүрзізу үшін миллиондардың аудиториясын игерудегі тиімділігі еліміз басынан өткерген тарихи кезеңдердің барлығында радио іс жүзінде өзінің адамзат қоғамындағы ұйымдастырушылық, насихатшылық функцияларын абыроймен атқарып келді.

Бір кездері өзінің тарихыи 30-40 минут хабар беруден бастаған қазақ радиосы бүгіндері өркениетті елдер радиосымен терезесі тең келе жатыр ма?

Бүгінгі қазақ радиосының тыныс-тіршілігінің бүкілдеп соққан тамырының негізі неде жатыр? Ол қандай идеологияны ұстанып отыр. Бағыты қайсы, мақсаты қандай? – деген сұрақтардың орынды жауап күтуі заңды да.

Осы төрткүл дүниеде қазақтай қуғын-сүргінге ұшыраған, өгейлікті көп көрген халық кемде-кем шығар. Содан да болар кем-кетігі, соны қалпына келтірер бағыттағы міндеттері де, проблемалары да көп. Сол көп проблемалардың бірі – бірлікті күшейту, ұлт болып үю. «Бірлік жоқ жерде – тірлік жоқ» - деген екен Төле би. Сондықтан да қашаннан жүзге, жерге, руға, топқа бөлініп үйренген, бөлгізіп те үйреткен қазаққа осы бір дерттен арылу қажеттілігі өмірдің өзі де ұқтырып отыр. Ол үшін халықтың, ұлттың сана-сезіміне әсер ету арқылы оны жалпы ұлттық, бүкілхалықтық қызметке бағыттау керек. Бұл ретте ел тарихын, әдебиетін танып білуіне қамқорлық жасау осы қазақ радиосы қызметкерлерінің алдына қойған міндеттерінің бірі болып отыр.

Шешуге тиісті ең басты түйіннің бірі – экономика мәселесі. «Экономикалық дамудың жоғары қарқынына қол жеткізу өз кезегінде саяси тұрақтылықпен тұрлаулылықты, қуатты әрі нысаналы реформаларды талап етеді. Ал бұл үшін Президенттің саясатын іске асыруға, ескінің қарсылығын еңсеруге, әрі күмәнданушыларды соңынан ерте білуге үабілетті кәсіпкой, зерделі, батыл және отансүйгіш Үкімет қажет.

Бұл жұмыста табысқа жету Қазақстан азаматтарының қолдауына байланысты. Ал мұндай қолдау адамдар істің оңалуға беталысы мен әділеттілікке көзі жеткен жағдайда ғана көрсетіледі»¹ Назарбаев өзінің «Қазақстан – 2030 » кітабында экономика туралы осындай пікір айтқан болатын.

Радиобағдарлары адамның санасына, дүниетанымына, тұтас болмысына әсер етеді. Осы үш түрлі факторға негізделген хабар таратудың дүгиежүзіне танымал екі түрі бар: бірі – тыңдаушы нені қаласа, соның талғамына лайық хабар жасау; екіншісі – тыңдаушыға әдейілеп бағытталған, белгілі бір мақсатты көздеген, мыслы, қазіргі нарықтық қатынас немесе ұлттық идеяға байланысты жүйелі жүргізетін хабарлар.

Алғашқысы хабар таратудың дамыған елдердегі түрі. Толық тыңдаушы талғамына сай құрылатын хабарлар халықтың үлкен мәдениетәне, жоғары саналылығына, елдің нақтылығы кезеңіндегі саяси-әлеуметтік, экономикалық дамуына негізделген. Тыңдаушы талғамын, уақыт факторын ескере отырып, қоғамның идеялық бірлігін қалыптастыруға қызмет ететін құрал болу әр уақытта, әр кезеңдегі радионың парызы болып отыр.

Бір кезде тәулігіне 30-40 минут қана хабар бере алатын қазақ радиосының бүгінгі мүмкіндіктері орасан. Бүгінгі республика радиоторабының жұмысын былай қойғанда, әр

облыс орталықтарындағы радиотораптарының өзі орасан зор ұжымар ретінде қызметтер атқаруда. Тіпті, күніне 1-2 сағат қана эфирге шығатын аудандық радиотораптарының атқарып отырған қызметі де үлкен. Осындай зор мүмкіншіліктерге қолы жетіп отырған қазақ радиосының тарихымен бірге жасасқан адамдарды атамай кетуға болмайды. Бұл жөнінде зерттеуші К.Кабылғазина атап өтеді Қазақ радиокomiteтінің алғашқы төрағасы – Айтбай Хангелдин (жазушы), алғашқы қазақ радиогазетінің редакторы – Бейсенбай Кенжебаев (ғалым-ұстаз), алғашқы төрағаларының бірі – Құрманбек Сағындықов (журналист, орталық басылымдардың редакторы болған) секілді азаматтар қазақ радиосының дамуына зор үлес қосқандар¹.

Қазақ радиосының 90-жылдарын зерттеу қиындық туғызып отыр. Зерттеуге дәл қазір кіріссеңіз мүмкін таспадан тыңдап қана үлгересіз. Ал ертеңгі күні қайраңда қалған балықтай боларыңыз сөзсіз. Себебі 90-жылдардың басынан бастап таспадағы хабар қағазға түсірілмейді. Таспадағы материал көшіріліп мотаждалады да сол күйінде әуе толқынынан өтеді. Мәнді де, сәнді хабар тыңдап үлгерсең санаң да сәулеленер. Әрбір ғылыми зерттеуші архивті айналып өтпейді. Дәл бүгінгі күннен ештеңе таба алмайсыз. Мұның бірнеше себебі бар деп түсінділері. 1) қағаз тапшылығы, 2) қаламақының жойылуы, 3) тікелей эфирдің қолданылуы.

Халықаралық хабар тарату ең алдымен саяси тұрпатқа ие болатыны белгілі. Ішкі радионың хабарларына қарағанда, шетел радиолары саяси жағынан өткір, өйткені ол сыртқы насихат құралы болып табылады.

Халықаралық радиостанцияларының қызметін жандандыру ісі «қырғи-қабақ соғыс» кезеңіне сай келді. Өйткені сыртқы саяси насихаттың пәрменді құралы халықаралық радиохабарларында «жау бейнесі» жасалды. Халықаралық радиостанциялардың ішінде Би-би-си орыс тілінде хабар таратуды соғыстан кейін, яғни 1946 жылы, ал «Америка дауысы» 1947 жылы, «Неміс толқыны» мен «Азаттық» 1953 жылдан бастады. Бұл радиостанциялардың барлығы да «қырғи-қабақ соғыстың» перзенттері болып саналады.

«Азаттық» халықаралық болса, «Бай өлке» қазіргі кезең көңіл бөлініп жүрген аймақтық, жергілікті радиолардың санатына кіреді. Бұлардың басын біріктіріп тұрған ортақ нәрсе – әлемнің әр түкпірінен қазақша хабар тарататын 4 радиобекеттің қатарына қосылатындығы. Осыған орай ұлтымыздың тұтастық менталитетін сақтап қалудың жолы – қазақтың бәрін бір жерге жинап, бір шаңырақтың астына шоғырландыру емес, қай жерде тұтастығын, өзіне ғана тән тамаша ерекшеліктерін сақтау, қолданыс аясын кеңейтіп, байлығын толық пайдалану екендігіне көз жеткізіміз. Бұл туралы радио зерттеуші ғалым Р.Шәріпқызы көптеген дәлелдер келтіреді.

Міне, біреуі Еуропадан, бірі Азиядан қазақша хабар тарататын екі радионы табыстыратын арна – ана тілі. Сол тілде тек сөйлеп қана қоймай, оны бұқаралық ақпарат саласында көдеге жаратып, әлем тілдерінің қатарына шығаруы әрбір қазақ үшін қуаныш.

«Азаттық» радиокорпорациясының негізін салған Ресей халықтарын азат ету Американың Комитеті 1951 жылы ақпанда Нью-Йоркте құрылған. Оның мақсаты – әлемдік орыс және ұлттық эмиграцияның азаттығын қорғауға, Ресейдің рухани мұрасын сақтауға және қолдауға көмек көрсету болды.

Біріккен Ұлттар Ұйымының адам құқықтары жөніндегі жалпы декларациясының 19-шы бабында «әрбір адам сенім бостандығына ие болуға және оны еркін-еркін білдіруге еркі бар. Оны хабарлар мен идеяларды қандай құралдармен болса да, мемлекеттік шекараларға қарамастан алу және іздестіру, тарату еркіндігі осы құқықтық кіреді» делінген. Сондықтан «Азаттықтың» шекара білмес ақпараттары Мюнхен студияларынан шартарапқа тікелей жетіп, әр жағдайдан сыр шертеді.

«Азаттық» радиосының ақпараттар легі бағдарламадағы ең маңызды элемент болып табылады. Тыңдаушылар аудиториясы музыка тыңдап, көңіл көтеретін бағдарламаны қызықтау үшін емес, бар болғаны он минуттық хабарды білу үшін радиоға құлақ түреді. Көптеген берілімдер тек «соңғы хабар» үшін ғана емес, ұлтты мүдде үшін ақпараттық маңызға ие болады. Ішкі хабарларда «кеше», «бүгін», «ертең» деген сөздер оның

оперативтілігі мен маңыздылығын күшейтсе, «Азаттық» радиосы ұлт мүддесі үшін өмірлік мәнге ие мәселелерді хабарларына арқау етіп, оның қуатын арттыра түседі. Хабарларға үнемі ұлттық мазмұн береді, ақпаратқа патриоттық сипат, бояу қосып баяндайды. Әйтеуір ақпараты беру үшін емес, тыңдаушының құлағында қалатын, көңіліне жағатын мәнді сөз айту үшін еңбек етеді. Сондықтан аудиторияның қажетсініп отырған мәселесін қозғау, тыңдаушы күткен актуальды тақырыпқа бару әрбір бағдарламаның бұрыннан калыптасқан тәжірибесіне байланысты туындайды. Профессор Н.Омашевтің бұл пікірі көкейге қонады. «Азаттық» радиосы қазақ бөлімшесінің бір апталық хабарларын мазмұн жағынан мынадай калыптасқан тақырыптарға бөлуге болады: Қазақ тарихы, қазақ тілі мен әдебиеті, қазақ мәдениеті, Қазақстан шаруашылығы, Орта Азияның басқа республикалары, демократия, батыстық шаруашылық жүйе, жастар және әйелдерге қатысты мәселелер, мұсылмандар мен ислам діні. Осы тақырыптармен танысқан тыңдаушы одан қандай ақпарат алатындығын алдын-ала біліп, оның қызықушылығы артады.

Қазақ халқының тарихында болып өткен, көп жағдайда өзіміз мән бермейтін, өйткенімен ұлтымыздың даму сатысында өзіндік орны бар оқиғалар «Азаттықтың» бағдарламасынан тыс қалмайды.

Бұл бағытта тыңнан түрен салған «Азаттық» радиосы болды. Сондай-ақ осы радиодан Мұстафа Шоқайдың қайтыс болғанына 51 жыл толғаны да, қазақтың болашағы үшін жасаған оның еңбегін әлі де өз бағасын алмай отырғандығы айтылды. «Азаттықтың» негізгі мақсаты – халықтың көзін ашып, кімнің туыс, кімнің ағайын екенін таныту. Зерттеуші Р.Шәріпқызы «Азаттық» радиосы жөнінде көп ізденіп, ғылыми түйіндер жасайды.

Шетелдегі қандастарымыздың берген бір хабарында: «өткенге де, бізге де, болашаққа да керегі шындық! Қателесудің, қылмыстың шындығы емес, нағыз тағдырдың шындығы», - деген еді.

1940 жылы Монғолияның ең шалғай батыс өлкесінде қазақтардың ұлттық аймағы дүниеге келді. Бай өлке аймағы – ана тілінде мектептері, балабақшалары, теарты, музейі, газет – журналдары, баспаханасы, радио-теледидары бар ірі мәдени орталық. Аймақ құрылғаннан кейін, 1941 жылы осындағы қазақ халқының рухани түлеуіне ықпал еткен тұңғыш газет – «Өркендеу» дүниеге келді.

Монғолияда радио байланыс құралы ретінде ғасырдың бас кезінде пайда болды. Арнаулы тапсырмамен Англиядан жасалған осы радиотелеграфтық таратқыш 1916 жылы автономиялық Монғолияның бақылауына берілді де, 1921 жылғы халық революциясы жеңісінен кейін мемлекет қарауына көшті. 1929 жылы МХРП Орталық комитеті радиохабарын тарату саласында тұңғыш құжат болып саналатын қаулы қабылданды. «Халықтық Монғолия үшін радиоландыру ісі республикада мәдени құрылысқа ықпал ететін ағартушылық және саяси мәні бар мәселе» делінді бұл құжатта.

Радиохабарларын таратуды кеңінен өрістету нәтижесінде ел тұрғындары ішкі және сыртқы жағдайлармен, оқиғалармен дер кезінде танысып отырды. Радио үгіт пен насихат үшін тиімді құрал болып табылды.

1956 жылдан бастап монғол радиостанциялары орыс, қытай және қазақ тілдерінде хабар бере бастады. Бұл Монғолия ақпараттық құралдары дамуының екінші кезеңі еді.

Қазақ тілінде берілетін алғашқы хабардың уақыты 15 минут. Бұл кезде редакцияда қазақ тілінде хабар әзірлейтін қызметкердің арнаулы штаты болған емес, сондықтан оларды астанада оқитын қазақ студенттері дайындайтын да, эфирге шығаратын. Бұл 15 минут хабарда газеттерден алынған дайын ақпараттар оқылатын. Ел астанасы Улан-Батордан қазақ тілінде хабар берілуі үлкен тарихи оқиға еді. Өйткені бұл кезде әрбір аймақтың өз радиотораптары болды.

Заман ағымына ілескен қазақ журналистерінің еңбегі нәтижесінде радиохабарлар редакциясы 1965 жылы Улан-Батордан Бай-өлкеге көшірілді. Ғалым Р.Шәріпқызы еңбектерінде осындай тарихи жайларды нақты келтіріп отырады.

«Баян-Өлгейден сөйлеп тұрмыз» деп басталатын ең алғашқы хабар «Кеңес» күйімен ашылды. Жарты сағаттық бұл хабарда аймақтың үгіт-насихат ісінің хатшысы Соңғыбай

жолдас сөз сөйлеп, аймақ жұртшылығын ана тілінде радиохабарларының берілуімен құттықтап, радионың алда тұрған міндеттерін түсіндіреді. Хабардың соңы концертке ұласты. Хабардың пердесі «Телқоңыр» күйімен жабылды.

Аймақ жеріндегі алғашқы хабарын бұл редакция осылай бастады. Журналистер бөгденің сөйлеген сөзін өзінің ой-елегінен өткізіп, әсіресе тіл мәдениетін жетілдіру үшін үнемі ізденіп отырады. Өйткені жазу өнерінің негізгі құрамы да тіл, көркі де тіл. Тіл – қоғамдық ойдың көркем киімі. Хабардың тілі, үлкен-кішілігіне қарамай, әрі таза, әрі дәл, әрі өткір болуы қажет.

Жалпы аймақ радиосының хабарлары еркін әңгіме құрылады. Анда-санда радиоочерк, радиокомпозиция, радиорепортаждар беріледі. Олар да үлкен мәселелерге, өзекті жайларды көтерген жиындарға арнайды. Кейбір материалдар арнаулы тапсырмалармен де жазылады. Олар көбінесе текст бойынша диктордың оқылуында беріледі. Аймақ радиосының хабарын көпшілікке таратушы-диктор.

Ал «Азаттық» радиосы хабарды эфирден тікелей оқиды. Күнделікті хабарды бір қызметкер жүргізіп, өзінің талғамына қарай көркемдейді, материал дайындайды.

«Бай-өлке» радиосы Монғолия радиохабарының құрамдас бөлігі ретінде дамып келеді. Өмір сүріп отырған мемлекеттен басқа ешкімге тәуелді емесаймақтық радмотындаушыларының мұң-мұқтажын, қажетін өтеп келе жатқан, сыннан өткен, бірден-бір бұқаралық ақпарат құралы.

Аса маңызды, алауатты хабарлар мен жаңалықтарды тыңдаушыға жеткізуде радиохабардың орны ерекше. Игілікті істерді жұртшылыққа жеткізуде радио – ақпарат негізгі орынға ие болып, зор міндет атқарады. Оларда сан-салалы, көп-қырлы өміріміздің барлық жағы қамтылады.

Басында «жеткеннің бағасын білу үшін өткенді еске түсір» дегенде азды-көпті болсын алғашқы ұнтаспа ұранымен жұмыс істеп, іргемізді кеңейтіп, шаңырағын шайқалтпай арттағы келешек ұрпақ ұтарға жол салған аға журналистердің іздері осылай басталып, ұштасты. Алғашқы күннен-ақ олар өздеріне түскен барлық ауыртпашылықтарды білек сыбана көтерін, қалың елді оң сапарға бастауға жаршы да,, дабылшы да, насихатшы да, ұйымдастырушы да деңгейінен көріне білді. Міне, өткенді білмей бүгінгінің мәдени құбылысын түсінуге болмайтындығы осындайдан туады. Зерттеуші Е.Төкенов бұл жайында толғана жазады.

Радиохабарларының өз тыңдармандарын табуда өзіндік аудитория жинауы радиохабарларының өз мәнінде, маңыздылығында.

Радио – қашан да жақсы істердің жаршысы бола отырып, ұрпаққа өнегелі сөз таратып, тәрбие беруден таймаған ақпарат көзі екені ақиқат.

Міне, ғалымдар Р.Сағымбеков, Н.Омашев, Е.Төкенов, Р.Шәріпқызы, К.Қабылғазина өз зерттеу кітаптарында радио тарихы, олардың хабарлары туралы жан-жақты ой-пікірлерін алға тартады. Зерттеушілер өз кітаптары арқылы радиожурналистика ғылымын толықтыра түскен.

1. Омашев Н. Қазақ радиожурналистикасы. - Алматы, 1992.
2. Хасенов Х. Рупор партийной пропаганды. Казахстан. Страницы радиолетописи.- Алматы, 1981.
3. Шәріпқызы Р. Қазақша хабар тарататын шетел радиолары.- Алматы, 1997.